

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Бортник Надія Петрівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права
факультету морського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Електронне врядування, як дієвий інструмент діяльності органів публічної влади, що прагнуть до того аби створити найбільш сприятливі умови для реалізації принципу людиноцентризму, потребує належного адміністративно-правового регулювання, яке буде максимально охоплювати всі сфери цієї діяльності. Особливий акцент сьогодні ця проблематика отримала з огляду на євроінтеграційні процеси нашої держави, на прагнення стати повноправним членом європейської спільноти, де питання належного дотримання прав і свобод людини, через багаторічне вироблення відповідних стандартів, досягло високого рівня. Україна, обравши напрям руху до цивілізованого, демократичного світу, де гарантування і забезпечення прав людини є пріоритетом, також здійснила активні кроки, спрямовані на реформування системи державно-управлінських відносин та вироблення чіткої, зрозумілої і прозорої системи органів публічної влади.

Передусім варто зауважити, що підґрунтям створення адміністративно-правового регулювання електронного врядування стали законодавчі акти, які, заклали основу розуміння категорії «інформація» та поводження з нею, зокрема, це Закони України: «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII [1]; «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР [2]; «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року № 3855-XII [3]; «Про обов'язковий примірник документів» від 9 квітня 1999 року № 595-XIV [4] та низка інших. Саме вони стали базою для прийняття у 2003 році Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [5].

Цим Законом були врегульовані питання, що стосувалися відносин, які «виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів» [5]. Необхідно також звернути увагу на те, що відповідно до

вказаного Закону на Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади в межах повноважень визначених законом, було покладено реалізацію державної політики електронного документообігу.

Вагоме значення для подальшого розвитку електронного урядування відіграла Концепція розвитку електронного урядування в Україні, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. [6]. Цей документ був розроблений, зокрема, відповідно до Указу Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020», де в рамках чотирьох векторів руху (вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності та вектор гордості) було передбачено реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави. Саме у рамках вектора безпеки було заплановано Програму електронного урядування, яку Уряд сформулював у вказаній вище Концепції та розвиток електронного урядування визначив «одним з першочергових пріоритетів реформування системи державного управління» [6].

Суттєву роль у процесі цифровізації та розвитку електронного урядування відведено Закону України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII, який «визначає правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації» [7]. Електронний підпис у цьому Законі подано, як «електронні дані, які додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язуються і використовуються ним як підпис» [7].

У контексті проблематики, що розглядається не можна оминути питання надання адміністративних послуг та адміністративно-правового регулювання цієї сфери, адже, як зауважує Р. Завада, «в домінанті наукова спільнота та її представники громадянського суспільства зводять електронне урядування до сфери надання адміністративних послуг за допомогою новітніх технологій. Безумовно, адміністративні послуги відіграють вагому роль в електронному урядуванні» [8, с. 253]. Отож, відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 року № 5203-VI, адміністративною послугою є «результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або здійснення обов'язків такої особи відповідно до закону» [9].

Водночас, варто звернути увагу на тезу, висловлену С. Бевз, яка вказує, що «нормативно-правові акти з питань електронного урядування доволі повільно реалізуються на практиці і причини тут насамперед технічного характеру (відсутність типового програмного продукту, єдиних визначених форматів, єдиного технічного адміністратора, незрозумілість термінології і т.п.)» [10, с. 25]. Безумовно, варто погодитись з думками, які висловлює вчена, адже для реалізації ефективної системи електронного врядування практична складова дії норм права є надзвичайно ваговою.

Натомість, варто наголосити на тому, що питанню удосконалення електронного врядування в нашій державі приділяється значна увага. Зокрема, про це свідчить прийнятий у вересні 2019 року Указ Президента України № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», який має на меті «забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина» [11].

На виконання цього Указу було розроблено проєкт Стратегії сталого розвитку України, у якому знайшло своє відображення питання електронного врядування. Зокрема, для виконання оперативної цілі 7.3. – «створити ефективні, підзвітні та інклюзивні інституції на всіх рівнях», сформовано завдання – «підвищити результативність діяльності, підзвітність і відповідальність органів державної влади та місцевого самоврядування на основі інформатизації процесів прийняття рішень, надання адміністративних послуг, поетапного впровадження системи електронного врядування на всіх рівнях управління» [12].

Отже, підсумовуючи можемо констатувати, що питання формування належної системи електронного врядування, як найдієвішого інструмента взаємодії публічної влади та громадянського суспільства залишається доволі актуальним. Зумовлено це тим, що на шляху до реалізації наміченої мети повноцінної інтеграції в цивілізований європейський простір, наша держава взяла на себе зобов'язання досягти відповідних стандартів публічного управління, які дозволяють якнайповніше і якісніше забезпечити гарантування та реалізацію основоположних прав людини і громадянина. Реалізація цього плану є не легкою і ставить перед державою багато складних завдань. Вочевидь, одним із таких завдань є усестороннє адміністративно-правове регулювання досліджуваної царини. Незаперечним є той факт, що з метою удосконалення законодавства, що регулює вказану сферу, передусім, необхідно уникнути суперечливості, колізійності, фрагментарності, що існує в ньому, а також намагатись досягнути повноти, охопити адміністративно-правовим регулювання якомога більше правовідносин, які виникають у вказаній сфері.

Література:

1. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
2. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.
3. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.
4. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 року № 595-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 22–23. Ст. 199.
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
6. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінет Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text>
7. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.
8. Завада Р. С. Правова природа електронного урядування: аспект адміністративно-правового характеру. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Вип. 35. С. 251–255.
9. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409.
10. Бевз С. Адміністративно-правове регулювання електронного урядування у сфері господарської діяльності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 3(19). С. 23–28.
11. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
12. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: проект. URL: <https://www.sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/Strategiya-stalogo-rozvytku-Ukrayiny-do-2030-roku.pdf>